

شناسه	قوانین - مقررات و رویه های اجرایی	تاریخ	۹۷/۰۹/۲۶
عنوان	بررسی مراتب پیشنهادات اتاق ایران جهت رقابت پذیر نمودن زنجیره ارزش صنایع کشور		
شرح دستور	<p>سیاست های تجاری کشور در طی ۵۰ سال اخیر به دو نیمه تقسیم شده است، تا اوایل دهه ۷۰، سیاست کشور، جاگزینی واردات بوده و از دهه ۷۰ به بعد با توجه به سیاست کشورهای موفق در رشد و توسعه اقتصادی، رویکرد توسعه صادرات مورد توجه قرار گرفته است. این سیاست سبب ایجاد صنایع بزرگ تولید کننده مواد اولیه و واسطه گردید و در عین حال که توفیقات خوبی به همراه داشت، لیکن در حد صنایع بزرگ باقی ماند و امروز دیگر نسخه مکملی برای ادامه رشد جهشی صادرات، وجود ندارد.</p> <p>همچنین طی سال های اخیر، رشد صنایع بزرگ مبتنی بر منابع زیرزمینی و مزیت های انرژی کشور و واگذاری بدون استراتژی آنها به بخش غیر دولتی، اهرم های تحریک سرمایه گذاری و رقابت پذیری در صنایع مکمل و پایین دستی را از دست دولت خارج کرده است.</p> <p>از سوی دیگر سیاست های ارزی و افزایش نرخ ارز، سبب شده تا صنایع بزرگ بالادستی به صادرات بپردازند و صنایع پایین دستی در چالش تامین مواد اولیه خود باشند. مشوقها و مزیت های یک سو به در صادرات مواد اولیه موجب ایجاد شیب قیمتی مواد اولیه به سمت صادرات شده است به نحوی که رقبای صنایع کوچک و متوسط پایین دست صنایع پتروشیمی و فلزی در کشورهایی نظیر ترکیه، چین، هند، سنگاپور، کره جنوبی مواد اولیه را با سهولت بیشتر و قیمت مناسبتری از واحدهای مشابه در ایران خرید می نمایند و محصولات خود را به بازار ایران روانه می کنند.</p> <p>بنابراین لازم است رویکرد کلان کشور اتخاذ سیاست "جاگزینی صادرات" باشد یعنی سیاست ها و روش هایی برای تغییر ترکیب صادرات کشور از صادرات مواد خام و دارای ارزش افزوده نسبتاً پایین، به صادرات کالاهای با ارزش افزوده بیشتر و سازگارتر با چالش های اساسی کشور، من جمله بیکاری، کم آبی و لطمه به محیط زیست، اعمال گردد.</p> <p>با عنایت به مطالب فوق و با توجه به مصوبه شورای گفتگو مورخ ۹۷/۰۹/۱۲ که مقرر گردید:</p> <p>" اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران ظرف مدت ۲ هفته، کارگروهی با حضور نمایندگان اتاق ایران، صنایع بالادستی و پایین دستی پتروشیمی و پالایشی، نمایندگان کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی، وزارت امور اقتصادی و دارایی، وزارت صنعت، معدن و تجارت، سازمان بورس و اوراق بهادار و شرکت بورس کالا تشکیل دهد تا با بررسی ایرادات، مشکلات و پیشنهادات اتاق ایران در خصوص زنجیره ارزش صنایع پالایشی و پتروشیمی، جهت تصمیم گیری نهایی ارائه راهکار نماید و نتایج اقدامات این کارگروه می بایست در جلسات آتی شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی ارائه گردد. " ، ۲ جلسه کارگروه کارشناسی در تاریخ های ۹۷/۰۹/۱۸ و ۹۷/۰۹/۲۴ در اتاق ایران و با دعوت از فعالان بخش خصوصی، دستگاه ها و سازمان های مرتبط برگزار گردید و پیشنهادهای اتاق ایران در خصوص رقابت پذیر نمودن زنجیره ارزش صنایع کشور، برای چندمین بار مورد بررسی قرار و اصلاحاتی در آنها انجام گرفت که در ادامه، بسته پیشنهادی پس از اعمال اصلاحات ارائه می گردد.</p>		
ایرادات و مشکلات مطروحه	<p>- رئیس ایرادات و مشکلات معترضین به شرح ذیل می باشد:</p> <p>۱. صنایع بزرگ و بالادستی کشور با بهره گیری از مزیت منابع زیر زمینی نفت، گاز و معادن شکل گرفته اند و از منظر سودآوری و رقابت پذیری در سطح جهانی در رده نخست صنعت کشور قرار دارند، در حالیکه صنایع مکمل آن ها، مستمراً و به صورت فزاینده در چالش تامین مواد اولیه هستند و زنجیره مناسب تامین مواد اولیه برای صنایع تکمیلی وجود ندارد.</p> <p>۲. فروش محصولات صنایع بزرگ به صنایع کوچک و متوسط غالباً با قیمت هایی بیش از قیمت صادراتی انجام می شود و رقبای صنایع کوچک و متوسط پایین دست صنایع پتروشیمی و فلزی در کشورهای رقیب ایران، مواد اولیه را با سهولت بیشتر و قیمت</p>		

مناسبتری از صنایع کشور ما خرید می کنند و محصولات خود را به بازار ایران روانه می کنند؛ بنابراین هزاران واحد تولیدی پایین دستی در ایران وجود دارند که توان رقابت با بازارهای بین المللی را ندارند.

۳. طی سال های گذشته تلاش شده است با راه اندازی فروش محصولات صنایع بالادستی در بورس کالا، مشکلات حل گردد؛ لیکن کماکان رغبت صنایع بزرگ به صادرات بیشتر است.

۴. از آنجایی که نوعی شبه انحصار در تولید و مدیریت صنایع مادر و بالادستی کشور از جمله پتروشیمی، پالایشی، فولاد، مس و آلومینیوم وجود دارد، بنابراین سازو کار بورس کارایی لازم را برای کشف صحیح قیمت و کنترل کف عرضه نداشته است.

۵. ورود دستوری سازمان های متولی قیمت گذاری و تنظیم بازار برای تعدیل قیمت مواد اولیه محصول صنایع بزرگ و تأمین نیاز داخل نیز مشکل را حل نکرده است، زیرا از منطق اقتصادی و مورد قبول صنایع بزرگ برخوردار نبوده و نخواهد بود.

۶. بسترهای حقوقی مناسب و لازم الاتباع برای حمایت از زنجیره ارزش افزوده صنایع و تنظیم گری قیمت، عرضه و مقررات در بازارهای دارای انحصار و شبه انحصار در کشور (رگولاتوری) ایجاد نشده است.

۷. حامل های انرژی، مواد اولیه صنایع پایین دستی برای تکمیل زنجیره ارزش هستند، لیکن متولی برای بهینه سازی مصرف انرژی در کشور وجود ندارد.

۸. در بازار محصولات پتروشیمی و صنایع پایین دستی آن، دخالت های غیر فنی و مکرر مانند تغییر قوانین قیمت گذاری مواد اولیه، عدم وجود عرضه رقابتی و... صورت می گیرد.

۹. حمایت ها اغلب در مرحله ایجاد و راه اندازی صنایع و ظرفیت های جدید می باشد و در مرحله بهره برداری، فروش و توسعه بازار، حمایتی وجود ندارد.

۱۰. درجه بالای دولتی بودن اقتصاد ایران و سهم دولت، شبه دولتی ها و نهادهای عمومی در آن، سبب ایجاد رابطه یک سویه و قراردادهای یکجانبه شده است.

۱۱. برنامه های توسعه بازارهای صادراتی در کشور وجود ندارد و صنعت ایران در صنایع پایین دستی نیز صادراتی نمی باشد.

– چکیده ای از بررسی صنایع مختلف کشور

- در زنجیره صنعت نفت، محصولات پتروشیمی و یا تولیدات پالایشگاهی به عنوان مواد اولیه صنایع تکمیلی و پایین دستی استفاده می شود و صنایع پایین دستی با استفاده از صنایع بالادستی و میاندستی، کالاهای نهایی و قابل مصرف خانوارها را تولید می کنند. چنانچه محصولات پتروشیمی در چرخه تولید صنایع پایین دستی، قرار گیرند؛ ارزش افزوده بیشتری ایجاد و هزینه ها کاهش خواهد یافت و در نتیجه آن، اشتغال، تولید و صادرات، افزایش می یابد؛ لیکن در کشور، زنجیره ارزش افزوده کامل نیست و همواره این صنعت با مشکلات و چالش هایی در بخش استراتژی ها و رقابت پذیری و همچنین تامین مواد اولیه صنایع مکمل و پشتیبان رو به رو است.
- ایران به لحاظ داشتن منابع عظیم نفت، گاز، برق ارزان قیمت و نیروی کار، فرصت بسیار بزرگی را جهت توسعه صنعت آلومینیوم دارد که می تواند به سمت ایجاد ارزش افزوده و صنایع پایین دستی با فناوری پیشرفته و در نهایت صادرات به بازارهای منطقه ای و بین المللی حرکت کند و در این مسیر، باید کل زنجیره ارزش افزوده از تولید آلومینا تا محصولات پایین دستی و نهایی مورد توجه قرار گیرد؛ لیکن در سند چشم انداز ۱۴۰۴ تنها تولید شمش آلومینیوم با نرخ ۱۲ تا ۱۳ درصد در نظر گرفته شده است، در صورتیکه با تبدیل شمش به بیلت و بیلت به پروفیل و... ارزش افزوده بیش از ۳۰ درصد ایجاد می گردد. همچنین عدم رقابت پذیری صنایع بالادستی آلومینیوم و انحصاری بودن آن (تولیدکنندگان ایرالکو، هرمزال و المهدی) سبب شده است تا صنایع تکمیلی آلومینیوم امکان تامین مواد اولیه ارزان و مناسب را از تولیدکنندگان

<p>نداشته باشند که در نتیجه آن، هزینه تولید صنایع تکمیلی با توجه به سهم بالای شمش آلومینیوم در قیمت تمام شده، بالا می رود و توان تولید و اشتغال در این صنعت کاهش می یابد.</p> <ul style="list-style-type: none"> • ایران به دلیل قرار گرفتن در کمربند جهانی مس از شمال غرب تا جنوب شرق، یکی از کشورهای دارای پتانسیل در این صنعت می باشد. تقاضای داخلی برای مس تصفیه شده را عمدتاً در بخش کارخانجات سیم و کابل، محصولات نیمه ساخته مسی و آلیاژی آن، مبدل حرارتی، صنایع نظامی، تجهیزات ساختمانی و صنایع دستی تشکیل داده اند، لیکن حجم بالای سرمایه گذاری انجام شده در صنایع بالادستی مس نسبت به صنایع پایین دستی، حاشیه سودآوری خام فروشی، صادرات این سرمایه را بدون ایجاد ارزش افزوده، افزایش داده است. • صنعت فولاد به عنوان یکی از صنایع مادر، اساسی و استراتژیک است که رشد و توسعه صنایع بالادست و پایین دست فولاد نیازمند ایجاد مزیت های اقتصادی است. در این صنعت بیشترین سهم از هزینه های تولید مصنوعات آهنی مربوط به مواد اولیه می باشد که در محصولاتی همچون لوله و پروفیل به بیش از ۸۰ درصد می رسد. <p>لازم به ذکر است بیشترین ارزش افزوده و اشتغال در این صنعت، در مراحل از زنجیره ارزش آفرینی، ایجاد می شود که از مواد خام فاصله می گیرد و به مصنوعات تخصصی نزدیک می شود.</p> <p>در حال حاضر ظرفیت مراحل مختلف زنجیره تولید آهن و مصنوعات فولاد به شکل همگون رشد نکرده است و بخش زیادی از ظرفیت پایین دست، به دلیل نبود ورق فولادی به عنوان نهاده ضروری، بیکار و معطل است. به علاوه بخشی از تولید ورق فولادی کشور به بازارهای جهانی عرضه و از کشور خارج می شود. همچنین قیمت جهانی ورق فولادی پایین تر از قیمت داخلی بوده و وضع تعرفه ورود، مانع از امکان کسری ورق فولادی در صنایع پایین دستی مانند لوازم خانگی، خودرو و پروفیل به قیمت مناسب می شود.</p> <ul style="list-style-type: none"> • لازم به ذکر است که مواد اولیه به محصولاتی اطلاق می شود که امکان فراوری آنها (بالقوه یا بالفعل) وجود داشته باشد و کالای نهایی نباشد. 	
<p>– پیشنهاد می شود ترتیباتی اتخاذ گردد تا (۱۰) بند پیشنهادی ذیل به صورت یک بسته یکپارچه و به هم پیوسته از سوی هیأت وزیران مورد پذیرش قرار گیرد و اجرا شود:</p> <ol style="list-style-type: none"> ۱. با تغییر سیاستهای مالیاتی در صادرات مواد اولیه، شیب قیمت مواد اولیه تولید صنایع بالادستی کشور (پتروشیمی، پالایشی، مس، فولاد و آلومینیوم) به سمت تأمین و تقویت صنایع مکمل داخلی برگردد. در این راستا لازم است که معافیت مالیات بر درآمد صادرات مواد اولیه پتروشیمی، پالایشی و فلزات پایه لغو شود. ۲. استرداد مالیات ارزش افزوده در صادرات مواد اولیه (نفت، گاز، پالایشی، پتروشیمی، مس، فولاد و آلومینیوم) کلاً یا جزئاً متوقف شود. (در این رابطه لازم است کارگروهی مشابه کارگروه ماده ۱۴۱ قانون مالیاتهای مستقیم محصولات را بررسی و مورد به مورد تصمیم گیری نماید). ۳. در بخشهایی که لازم است، نرخ خوراک یا سایر حقوق دولتی صنایع بالادستی موضوع این بسته، برای جبران اثر هزینه ی دو بند فوق، بازنگری و تعدیل شود به نحوی که سودآوری متعارف این صنایع برقرار باشد. ۴. برای ایجاد صنایع بزرگ جدید یا توسعه تولید صنایع بزرگ موجود، تخفیفهای خوراک به میزان ۲۰-۱۵ درصد به مدت ۵-۳ سال از زمان بهره برداری در نظر گرفته شود به نحوی که ایران جذابترین قطب سرمایه گذاری صنایع پتروشیمی پالایشی و فلزات پایه باقی بماند. 	<p>پیشنهادات</p>

<p>۵. نظام رگولاتوری (تنظیم گر بخشی) برای حوزه نفت، گاز، پالایشی، پتروشیمی و فلزات پایه و رنگی، طراحی و راه اندازی شود.^۱</p> <p>۶. سایر مشوق های صادراتی - از جمله جوایز صادراتی، انتخاب به عنوان صادرکننده نمونه و مانند اینها - برای صنایع بزرگ (صنایع بالادست نفت، گاز، پالایشی، پتروشیمی و فلزات) حذف شود و منابع آن به تشویق صنایع مکمل آنها (صنایع کوچک و متوسط) منتقل شود.</p> <p>۷. به عوض مشوق های صادراتی برای صنایع بزرگ، مشوق ها و الزاماتی در راستای نوآوری، تحقیق و توسعه و سازگاری با محیط زیست مقرر شود تا موجب شود صنایع بزرگ به تجاری سازی فناوری ها و بهره وری بیشتر سوق یابند و مخاطرات محیط زیستیشان به حداقل برسد. در این راستا از ظرفیت ماده (۱۲) قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقاء نظام مالی کشور مصوب ۱۳۹۴ استفاده گیرد.</p> <p>۸. برای رقابتی نگه داشتن بازار مواد اولیه، با اصلاح قانون امور گمرکی امکان کاهش حداقل حقوق ورودی و سود بازرگانی مواد اولیه تولید داخل (محصولات صنایع بالادستی) به سطح صفر فراهم گردد.</p> <p>۹. با توجه به اینکه مجموعه اقدامات فوق بازار داخلی مواد اولیه و همچنین محصولات صنایع مکمل آنها را رقابتی خواهد کرد، پس از اعمال و اجرای بندهای فوق الذکر، کلیه مداخلات دستوری دولت در قیمت گذاری، عرضه و تقاضای تولیدات این صنایع متوقف و تنظیم گری مربوطه به رگولاتور واگذار شود.</p> <p>۱۰. با اصلاح و ترویج ابزار بورس کالا، ابزارهای مالی بازار سرمایه مانند آتی ها، فورواردها و... جهت تسهیم ریسک تجاری فعال گردد به نحوی که بورس کالا از معاملات فیزیکی به سمت معاملات کاغذی سوق یابد</p>	
<p>نشست کارگروه کارشناسی تکمیلی شورای گفتگو در راستای اجرای مصوبه شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی مورخ ۹۷/۰۹/۱۲ با موضوع "بررسی بسته پیشنهادی اتاق ایران در خصوص تکمیل زنجیره ارزش صنایع کشور" در تاریخ ۹۷/۰۹/۱۸ در اتاق ایران و با حضور نمایندگان اتاق ایران، وزارت امور اقتصادی و دارایی، وزارت صنعت، معدن و تجارت، بورس اوراق بهادار، بورس کالای ایران، فدراسیون صنعت نفت ایران، انجمن صنفی کارفرمایی صنعت پتروشیمی، سندیکای تولیدکنندگان لوله و پروفیل فولاد، اتحادیه چرم مصنوعی ایران، انجمن ملی صنایع پلاستیک و پلیمر، اتحادیه صادرکنندگان فرآورده های نفت، گاز و پتروشیمی، سندیکای صنایع آلومینیوم ایران، سندیکای صنعت برق ایران، شرکت ملی صنایع مس ایران، انجمن صنایع لوازم خانگی ایران، انجمن صنایع نساجی ایران، انجمن تولیدکنندگان لوله و اتصالات P.V.C و اتحادیه سراسری تعاونی های صنایع پایین دستی پتروشیمی برگزار گردید که</p> <p>لازم به ذکر است که اعضای حاضر در این جلسه اجماع داشتند که مهم ترین درخواست ایجاد یک نهاد رگولاتوری غیر منتفع، مستقل از ذینفعان (من جمله دولت) و قدرتمند و با ضمانت اجرای مناسب در حوزه تأمین، قیمت گذاری خوراک صنایع پتروشیمی و تنظیم مقررات بخشی، جهت تضمین منافع تولیدکنندگان و مصرف کنندگان و جذب سرمایه گذاری می باشد.</p>	<p>جمع بندی جلسه کارگروه مورخ ۹۷/۰۹/۱۸</p>
<p>دومین نشست کارگروه کارشناسی تکمیلی شورای گفتگو در راستای اجرای مصوبه شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی مورخ ۹۷/۰۹/۱۲ با موضوع "بررسی بسته پیشنهادی اتاق ایران در خصوص تکمیل زنجیره ارزش صنایع کشور" در تاریخ ۹۷/۰۹/۲۴ در اتاق ایران و با حضور نمایندگان اتاق ایران، وزارت امور اقتصادی و دارایی، وزارت صنعت، معدن و تجارت، سازمان امور مالیاتی، بورس اوراق بهادار، بورس کالای ایران، گمرک جمهوری ایران اسلامی ایران، فدراسیون صنعت نفت ایران، انجمن</p>	<p>جمع بندی جلسه کارگروه</p>

^۱ لازم به ذکر است در تاریخ ۹۷/۰۳/۲۲ قانون اصلاح اجرای سیاست های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی به تصویب رسیده است و در ماده ۷ آن چنین اشعار می دارد که "شورای رقابت مکلف است در حوزه کالاها و خدماتی که بازار آن ها به تشخیص این شورا مصداق انحصار بوده و نیازمند تاسیس و اساسنامه نهاد (تنظیم گر بخشی) را به دولت ارسال نماید و هیأت دولت مکلف است ظرف مدت ۳ ماه از دریافت پیشنهاد شورا، اقدام قانونی لازم را جهت تاسیس نهاد مزبور انجام دهد و..."

<p>مورخ ۹۷/۰۹/۲۴</p>	<p>صنعی کارفرمایی صنعت پتروشیمی، سندیکای تولیدکنندگان لوله و پروفیل فولاد، اتحادیه چرم مصنوعی ایران، انجمن ملی صنایع پلاستیک و پلیمر، اتحادیه صادرکنندگان فرآورده های نفت، گاز و پتروشیمی، سندیکای صنعت برق ایران، انجمن تولیدکنندگان حلال های هیدروکربنی ایران، جامعه صنعت کفش ایران، انجمن صنایع لوازم خانگی ایران، انجمن صنایع نساجی ایران، انجمن تولیدکنندگان لوله و اتصالات P.V.C، اتحادیه سرا سری تعاونی های صنایع پایین دستی پتروشیمی و اتحادیه تولید، صادرات نساجی و پوشاک برگزار گردید و در نهایت با توجه به مباحث مطروحه در جلسه مقرر شد تا پیشنهادهای اتاق ایران که در بخش پیشنهادها به شرح دستور ارائه شده است، در صحن شورا مطرح گردد.</p>
<p>فهرست مستندات و مدارک پشتوانه</p>	<p>۱. گزارش توجیهی بسته پیشنهادی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران برای رقابت پذیر نمودن زنجیره ارزش صنایع کشور؛ ۲. گزارش زمستان ۹۶ کمیسیون انرژی اتاق ایران تحت عنوان بررسی رگولاتوری در صنایع پتروشیمی در کشورهای جهان و ارائه پیشنهاد برای صنعت پتروشیمی ایران؛ ۳. گزارش کمیسیون انرژی اتاق ایران تحت عنوان تجربه چین، راهگشای تغییر ریل سیاست توسعه صادرات به جایگزینی صادرات مورخ ۹۶/۰۲/۳؛ ۴. رشد صنایع شیمیایی چین در چارچوب سیاست حمایت از صنایع پایین دستی مورخ ۹۶/۰۴/۱۰؛ ۵. نامه شماره ۹۷/۱۱۱/م مورخ ۹۷/۰۱/۲۶ انجمن ملی پلاستیک و پلیمر ایران؛ ۶. گزارش شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی بجنورد مورخ ۹۶/۱۲/۲۴؛ ۷. گزارش شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی آذربایجان شرقی مورخ ۹۷/۰۳/۳۱؛ ۸. گزارش شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی یزد مورخ ۹۷/۰۵/۱۱؛ ۹. نامه شماره ۰۰۱۰۰۱/۳۹۹۴ مورخ ۹۷/۰۳/۰۵ شرکت صنایع پتروشیمی خلیج فارس خطاب به شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی؛ ۱۰. نامه شماره ۳۷۰/۹۷/۱۰۲۰۰ مورخ ۹۷/۰۳/۰۸ سازمان حمایت از مصرف کننده و تولیدکننده خطاب به شورای گفتگو؛ ۱۱. نامه شماره ۴۰۷۶/ص ۹۷ مورخ ۹۷/۰۷/۰۱ شورای گفتگوی اصفهان خطاب به دبیرخانه شورای گفتگوی مرکز؛ ۱۲. نامه شماره ۹۷/۸۴۰۲/الف ت مورخ ۹۷/۰۶/۰۵ شورای گفتگوی تهران خطاب به دبیرخانه شورای گفتگوی مرکز؛ و ۱۳. نامه شماره ۱۳۹۷/۱۸۹۴۳ مورخ ۹۷/۰۷/۰۴ اتحادیه صادرکنندگان فرآورده های نفت، گاز و پتروشیمی ایران خطاب به وزارت نفت.</p>